

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 24/49737-4
Saksbehandler: Vigdis Irene Fagerholm
Dato: 29.01.2025

Innspill på høring - Forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv

Helsedirektoratet takker for muligheten til å gi innspill på høring – Forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv.

Barne- og familiedepartementet har bedt særlig om høringsinstansenes synspunkter på om det er nødvendig med en forklaringsplikt eller om det er tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt, se lovutkastet § 9. Departementet foreslår tre alternative forslag for når Statens helsetilsyn kan starte undersøkelse av en sak og når meldeplikten for politiet og statsforvalteren inntreffer, se lovutkastet §§ 4 fjerde ledd og 6 tredje ledd. Vi ber om høringsinstansenes synspunkter på de ulike alternativene. I tillegg ber departementet om synspunkter på om det eksplisitt i loven bør gis en uttømmende liste over straffebestemmelser som politiet skal melde fra om, se lovutkastet § 6.

Helsedirektoratet har først et generelt innspill til forslaget, og vil så gi innspill til de ulike spørsmålene departementet ønsker innspill på.

Departementet foreslår å regulere sentrale forhold omkring undersøkelsesordningen i en egen lov. Helsedirektoratet er enige med departementet i at en undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv. vil være en ny oppgave for Statens helsetilsyn, og at det er hensiktsmessig at vesentlige sider av undersøkelsesordningen fremkommer i lov. Vi stiller likevel spørsmål ved om det er nødvendig med en egen lov om undersøkelsesordningen og om det kunne være mer hensiktsmessig å ta inn nødvendig regulering av undersøkelsesordningen i helsetilsynsloven. Dette vil kunne bidra til et mindre fragmentert regelverk.

Helsedirektoratet

Avdeling for psykisk helse og rus

Vigdis Irene Fagerholm

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4 • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Er det nødvendig med en forklaringsplikt eller er det tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt

I høringsnotatet ber departementet særskilt om innspill til om det er nødvendig med en forklaringsplikt eller om det er tilstrekkelig med en hjemmel som gir ansatte i tjenestene adgang til å forklare seg uten hinder av taushetsplikt, jf. lovutkastet § 9.

Helsedirektoratet støtter departementet i at det viktige samfunnsoppdraget til undersøkelsesordningen vil bidra til at de fleste relevante offentlige myndigheter, offentlige ansatte og profesjonsutøvere vil ønske å uttale seg og gi nødvendige opplysninger i saker uten at de pålegges å gjøre dette.

Vi vil likevel påpeke at det også kan være gode argumenter som taler for en forklaringsplikt. Undersøkelsesordningen skal undersøke svært alvorlige saker. Selv om undersøkelsesordningen ikke skal ta stilling til skyld, vil den kunne avdekke svikt i oppfølgingen fra ulike deler av det offentlige tjenesteapparatet. Det vil kunne oppleves belastende for offentlige ansatte og profesjonsutøvere å utlevere egen arbeidsplass, kollegaer eller seg selv overfor Helsetilsynet. En slik belastning kan bidra til at man ikke ønsker å forklare seg når dette er frivillig, eller at man kjenner på et press fra kollegaer eller arbeidsgiver om å ikke forklare seg. En forklaringsplikt kan bidra til å redusere et slikt press og sikre at alle som bør uttale seg om saken, faktisk gjør det.

Vedr. tidspunktet for når undersøkelse av sak kan starte

Departementet har bedt høringsinstansene særlig vurdere de tre foreslåtte alternativene for når Statens helsetilsyn kan starte undersøkelse av en sak og når meldeplikten for politiet og statsforvalteren inntreffer, jf. lovutkastet §§ 4 fjerde ledd og 6 tredje ledd.

Helsedirektoratet mener det er gode argumenter for alle de tre alternativene som departementet trekker opp. Vi mener det kan fremstå mest hensiktsmessig at undersøkelsesordningen starter sitt arbeid i etterkant av en politietterforskning, tilsvarende alternativ 2 eller 3 i høringsnotatet. Etter vår vurdering fremstår dette mest ryddig, da det vil bidra til at det ikke oppstår tvil blant involverte om de ulike organenes ansvarsområder og formålet med undersøkelsene. Vi mener det er av mindre betydning av en slik løsning vil innebære at det går lang tid før undersøkelsesordningen får startet opp sitt arbeid. Undersøkelsesordningens fokus vil særlig være på å avdekke systemsvikt og se på forklaringer og årsakssammenhenger i et større perspektiv, noe som ikke nødvendigvis vil kreve at man kommer raskt i gang med undersøkelser.

Vi vil likevel vise til at utvalget i NOU 2017: 12 Svikt og svik mente at undersøkelsesordningen selv burde få bestemme tidspunktet for inntreden i saker. Det samme gjelder for Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten, jf. den nå foreslått opphevede loven om statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 5 tredje ledd.

Vedr. lovforslagene om innhenting av opplysninger og taushetsplikt

Departementet foreslår en lovbestemmelse som synliggjør at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesordningen skal ha taushetsplikt etter forvaltningsloven. I tilfeller der undersøkelsesordningen mottar opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde. Dette vil

eksempelvis være relevant dersom undersøkelsesordningen mottar opplysninger fra helse- og omsorgstjenesten.

Det foreslås videre et unntak fra taushetsplikten i lovforslagets § 11 andre ledd om at den strengere taushetsplikten ikke gjelder når *"tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen"*. Høringsnotatet redegjør for ulike eksempler på tilfeller der *"tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre"*. Høringsnotatet er derimot mer taust om andre del av unntaket, når *"opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen"*.

Helsedirektoratet ønsker en tydeligere beskrivelse av hvilke situasjoner departementet mener dette unntaket kan komme til anvendelse. Slik vi ser det, er dette i liten grad omtalt i høringsnotatet.

Et tilsvarende unntak fra taushetsplikten følger i dag av lov om statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 12 tredje ledd. I forarbeidene til denne loven, Prop. 68 L (2016-2017), beskrives unntaket slik: *"For å kunne ivareta formålet med innhenting av opplysningene, må opplysninger som er avgjørende for å forklare hva som årsaken til hendelsen mv. kunne tas med i en undersøkelsesrapport."* Vi antar at tilsvarende forståelse kan legges til grunn for det foreslåtte unntaket i lovforslagets § 11 andre ledd, men vi vil presisere at dette bør omtales nærmere i en eventuell lovproposisjon, herunder hvilke tiltak som eventuelt bør gjøres for å anonymisere saker med slike opplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Irene Fagerholm
seniorrådgiver